

15. oktoober on ülemaailmne Maanaiste Päev EMÜ juhatus tervitab kõiki Eesti Maanaiste Ühenduse liikmeid!

Heade tegude sügis

15. oktoobril on ülemaailmne Maanaiste Päev, mida paljud teist on juba tähistanud või kavatsavad seda mitmesuguste ettevõtmistega tähistada. Selle päeva üheks eesmärgiks on tähelepanu juhtimine maanaiste olukorrale, mis tihti on üpris raske. On ammu tõe, et teiste muresid märkab ja mõistab see, kes ise on pidanud samas olukorras olema. Katsume siis aidata neid, kes meie lähimas

ümbruses võiksid abi vajada – eelkõige suurte perede ja muidu raskustesse sattunud perede lapsi.

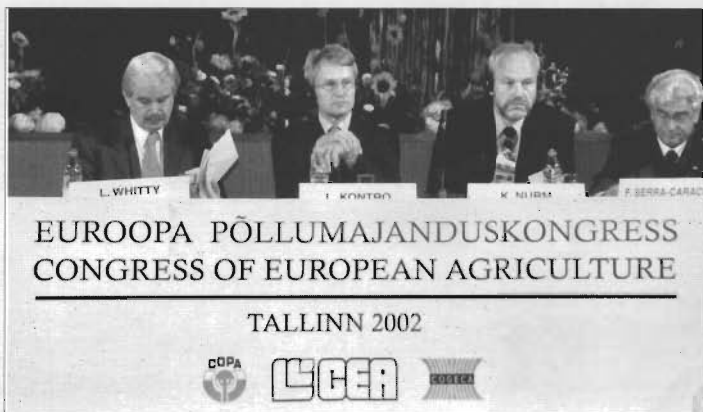
Kindlasti leidub paljudel üleliigne kott kartuleid, korv õunu või mõni purk moosi, mida ära anda. Kui tuleb mõni hea mõte, keda aidata või kuidas seda teha, tehke seda kohe või võtke ühendust oma maakonna maanaiste ühenduse esinainega. Andke oma ettevõtmistest teada ka teistele. Esimesi kokkuvõtteid tahaksime teha juba novembri keskel. Kirjutage ajalehele Kaja ja informeerige ka EMÜ juhatus.

Tiiu Soans

Täna lehes:

- * Euroopa Põllumajanduskongress Tallinnas
- * Kaja küsitlus
- * AWABi konverents
- * EMÜ viiendad perepäevad
- * Suvekaja
- * Reisikirjad
- * EMÜ projektidest
- * Elu võimalikkusest ääremaal
- * Lühisõnumid

Euroopa Põllumajanduskongress ja Baltimereäärsete riikide maanaiste organisatsioonide (AWAB) konverents oli septembris Tallinnas

Vasakult: Lord Whitty (Ühendkuningriigi toiduahela minister), paneeli juht Lauri Kontro (Soome Maaseudun Tulevaisuus), Kaul Nurm (ETKLi peadirektor), Francesco Serra-Caracciolo (Itaalia talupidajate ühendus). Foto: SvenTupits

18. – 20. septembril toimus Tallinnas Euroopa Põllumajanduskongress, mille korraldamise au sai osaks ETKLile. EMÜst said osaleda 15 delegaati. Kongressil esinesid Euroopa Põllumajanduskonföderatsiooni (CEA) president Ben Gill, Euroopa Põllumajandusorganisatsioonide Komitee (COPA) president Gerd Sonleitner, Euroopa Põllumajandusühistuliste Organisatsioonide Komitee (COGECA) president Marcus Borgström, Euroopa Põllumajandus- ja Kalanduskomisjoni volinik Franz Fischler ja paljud teised, kelle kätes on ELi põllumajanduse ning maaelu tulevik.

Kõlama jäid järgmised seisukohad:

- praegu on kõige tähtsam EL laienemine;
- me peame ise otsustama ja välja ütleva, mida me tahame, mitte ootama ja kuulama, mida tahavad teised;
- talunikud peavad saama mõistliku osa kasumist;
- tuleb igati tugevdada peretalusid;
- toetused ei peaks toetama mitte industriaalset tootmist, vaid multifunktsionaalseid talusid.

Liituvate riikide esindajate sõnavõtte läbis ühine mure liiga väikeste toetuste ja madalate kvootide pärast.

Kõikide Euroopa maanaiste nimel esines kongressil CEA maanaiste töögrupi esinaine Eva-Karin Hempel Rootsist.

Järgmine CEA põllumajanduskongress toimub Kreekas. Euroopa maanaised tahavad seda kongressi rohkem mõjutada, eelnevalt oma eelistusi kohtumisteks ja ekskursioonideks esitada, naiste osavõttu kongressist suurendada. Ka AWAB loodab oma liikmeskonda laiendada ja nõuda, et kõik esindused saaksid osaleda CEA kongressil.

Aga eks ole saavutus seegi, et kongressi lõppdeklaratsioon kinnitab: talupidajad on mehed ja naised, kes saavad üheskoos tagada põllumajanduse säästvat arengut, millega kaasneb majanduslik elujõulisus, kestvus ja maastiku ning keskkonna kaitse, tagades samal ajal talupidamise järjepidevuse kõikides maapiirkondades peretalude vormis.

CEA kuldmedal läks Arvo ja Aivi Kuutokile Järvamaalt

Perekond Kuutok – kuldmedali laureaat.
Vasakul Ben Gill, CEA president; paremal taga Kaul Nurm, ETKLi peadirektor.

See autasu, euroliidu säravaim tiitel on ette nähtud kongressi korraldava maa ühele taluperale. Takkasaare piimakarjatalu alustas 1990. aastal kahe mullikaga, tänaseks on laudas 56 lehma. Lüpsmiseks kulub masinate abil veidi üle tunni.

12 taluaastaga on nad tegelikult teinud seda, mis varem tehti terve inimpõlvaga ja selle üle on nad uhked. EMÜl on hea meel, et Türi valla Takkasaare talu perenaine Aivi ja peretütar Anneli on mõlemad juba 2 aastat meie liikmed.

Järvamaa MÜ esinaine Reet Länkur ütles, et Kuutoki pere naised leiavad alati aega tulla õppepäevadele, võtavad osa perepäevadest, ei ütle kunagi, et pole aega. Nad on valmis olema üks Järvamaa praktikataludest, võtavad sageli vastu külalisi, kes maa- ja talueluga tutvuda tahavad, on alati asjalikud ja rõõmsameelsed. Aivi teeb ka käsitööd, koob telgedel ja heegeldab. Aivi ütleb, et tänu EMÜle saab vahel igapäevast tööst eemale ja kodust välja.

Tütar Anneli õpib Olustveres kaugõppes talujuhtimist, käis eelmisel aastal Šveitsis õunu korjamas. Nüüd õpib veel hoolega inglise keelt, sest tahab minna Ameerikasse aianustalusse praktikale. Ema Aivi arvab, et see on küll hea, aga kuna talus on väga raske leida talutöödele asendajaid, teeb see tema elu üksjagu raskemaks. Anneliga koos oli hea oma kodust minekuid jagada, üks asendas teist. Kuid pole viga, 2 poega aitavad talutöödel tublisti kaasa.

Aivi arvas, et põllumajanduskongressil oli autasu vastu võttes üsna kõrge laval olla, aga nüüd läheb elu jälle normaalselt edasi.

Tiia Soasepp

KAJA küsitlus

Kes oleks see maanaine, kellest kirjutaksite ajalehele portreeloo või ajakirjale kaaneloo?

Marika Viks Valgamaalt

Kõigepealt pakuksin iseennast (nii ütleks naljamees Toots), aga tegelikult oleks see minu ema. Juba 40 aastat on ta olnud teiseks emaks paljudele lastele, sest ta töötab kasvatajana lasteaias. Paljud endised lasteaialapsed saavad talle pühadeks postkaarte, olles juba ise emad. Meie peres on ta maru tore ema ja ülivahva vanaema.

Marika Viks

Leedi Ojakäär, Elvi Nõmmik Järvamaalt

Maret Paabo Karinult. Alati ta organiseerib midagi, teeb ise ka kõike. Oskab teha ilusat käsitööd, koob, heegeldab, küpsetab, esineb. Tal on ilus aed. Heas mõttes nakataja.

Elvi Nõmmik

Leedi Ojakäär

Asta-Mare Loooris Järvamaalt

See maanaine on Järva-Jaani vallast Karinu külast Jürimardi talust, tubli ja töökas taluperenaine Aime Kallandi. Järvamaa MÜ juhatuse liikmena leiab ta alati aega oma kodutööde kõrvalt korraldada maanaistele kõikvõimalikke üritusi. Ja maanaised tulevad temaga kaasa lustiga.

Sirje Aunbaum, Ilmi Lehtmets Raplamaalt

See oleks Aime Lang, Laiuse Öietoja juhataja. Naine, kes teeb oma tööd suurest entusiasmist. Ta on tubli lasteringi juht. Tema ideed ja lahendused on põnevad, tal on lõputult häid ideid. Imetleme tema tööoskust, elutahet ja head kunstimeelt. Oi, kui palju ta suudaks veel korda saata, kui oleks rohkem toetajaid!

Ilmi Lehtmets

Kaie Taim Ida-Virumaalt

Pakuksin välja kõik need esinejad, kes maanaiste üritustel midagi on õpetanud: taluperenaised, ettevõtjad, maakondade esindajad. Tänu EMÜle olen tutvunud paljude huvitavate ettevõtlike naistega, enne EMÜ koolitusi elasin nagu silmaklappidega, ei teadnud elust mujal midagi. Tahaksin veel teada, mida teevad maanaised mujal maailmas.

Kaie Taim

Laine Tarvis Saaremaalt

Kui lasen silme eest läbi Saaremaa maanaised, siis Aili Kirst. Alati hakkaja ja asjalik, sihikindel ja sõnasoov, huvitav isiksus. Õpetab vene lastele eesti keelt.

Kaul Nurm, ETKLi peadirektor

Kes siis veel, kui mitte Aivi Kuutok – Euroopa Põllumajanduskonföderatsiooni kuldmedali laureaat Takkasaare talust, selles talus elasid just tema esivanemad, perenaine Aivi on väga töökas.

Kaul Nurm

Küsitles Tiia Soasepp

Rootsi Farmerite Föderatsioon

Euroopa Põllumajanduskongress ja Baltimereäärsete riikide maanaiste organisatsioonide (AWAB) konverents oli septembris Tallinnas

algus esikaanel

Maanaised ja Euroopa Liit? Mida loota?

Sellele küsimusele vastas pärast kongressi ETKLi peadirektor **Kaul Nurm**:

Diskussioonidest (ja ka ülddeklaratsioonist) saime kinnitust, et ELi põllumajandusmudel on eelkõige peretalude mudel. EL kaitseb ja jääb kaitsma talude multifunktsionaalsust, mitte ainult toidu tootmist. Talu osa keskkonnas on märkimisväärne: oled alati kohal, jälgid alati oma ümbrust, tead, mis toimub. Lastekasvatuse seisukohalt on peretalu

samuti oluline, talulastel on võimalus alati talutöödel kaasa aidata ja nende side loodusega säilib. Eesti poliitikutel peaksid seda arvestama ja maaelu edendamaks, tööstus areneb isegi. Toetused maaelu arendamiseks suurenevad ELis kindlasti. Ka meie püüdsime oma ettekannetega ELi põllumajanduspoliitikasse sekkuda. Minu ettekanne rahvusvaheliste ühistute olemusest leidis elavat vastukaja. Sisuliselt oleme ju rahvusvaheliste ühistute sulased, pole kapitali, et toiduainetööstust kontrollida. Kui aga meie ühistud laie-

neksid üle riigipiiride (Soome, Rootsi), saaksime võimaluse turgu mõjutada ja seista vastu kasvõi 3. maailma survele. Naaberriikidega koos töötades võib ühistegevus tugeva aluse saada. Ka Jaan Leetsaare ettekanne "Eestis on katsetatud mitmeid põllumajanduse mudeleid" oli kongressil asjakohane.

ELi volinikule F. Fisclerile tutvustasid kõik meie poliitikud Eesti kultuurilist ja sotsiaalset tausta. Arvan, et kvootide suurenemine on reaalne. Ka võib lüheneda üleminekuperiood Euroopa Liitu.

Eesti Maanaiste Ühenduse jaoks algas tõsine töö tegelikult juba 15. septembril, kui Tallinna jõudsid Läänemereäärsete riikide maanaiste organisatsioonide – Rootsi LRF, Läti LZF, Leedu LUS, Venemaa AKKOR ja Eesti MÜ delegatsioonid, et osaleda oma kuuendal AWABi konverentsil. Saabumispäeva õhtul oli Dzingeli hotellis seminar, mida juhtis Kerstin Vesterlund Rootsist. EMÜ poolt olid kohal Tiiu Soans, Mare Laande ja

Renate Pöder. Kõik delegatsioonid andsid ülevaate sellest, mis nende organisatsioonides ja üldse riigi maaelus on vahepeal toimunud. Arutluse all oli ka AWABi tulevik: kas ja kuidas arendada (laiendada) koostööd, kuidas koostööd rahastada, milliseid teemasid peaks põhjalikumalt käsitlema.

16. septembril mindi koos CEA liikmesriikide maanaiste esindustega ekskursioonile.

Eurosõbralikud mesilased, külalised Euroopast ja Mummi talu peremees Avo Meister.

Foto: T. Soasepp

Järve talus. Vildipildid õunapuu otsas kuivamas. Õpetaja Hilda Rütter (esiplaanil) ja piltide autorid on rahul.

Foto: T. Ploom

Mummi mesindustalus Keila-Joal tutvustasid Ülle ja Avo Meister oma 1989. aastal rajatud talu. Nende majapidamine on suur: talupere ise ja veel 100 mesilasperet. Külalised soovisid ka mesitarru sisse piiluda ja peremees panigi suitsulöötsa tossama. Mesilased olid väga eurosõbralikud, ei nõelanud mitte kedagi, vist seepärast, et toodangu jaoks on valminud euronõuetele vastav mesila. Kärjemett ja väga erinevaid meesegusid näiteks küüslauku, pihlakamarjade või ingveriga maitseid ja kiitsid kõik.

Ivi-Els Schneider on sisearhitekt, linnanaine, kes läks maale elama alles siis, kui lapsed suureks said. Nad ostsid Laulasmaal maja, mis oli hirmsas olukorras. Nüüd on maja väga korras ja ilus, omanäoline, vana mööbli sisustatud, mõnus ja kodune ning Ivi-Elsist saanud päris maanaine. Koduaed on nii kaunis ja korras, et konkurssidelgi võitjate hulgas. Perenaine kasvatab köögivilja, maitse- ja ravimtaimi, korjab ürte metsastki ja koos seente ning metsamarjadega paneb kõik purki. See on tema hobi – mõelda välja uusi retsepte, joonistada purkidele toredad sildid. Külalised imestasid, mida

kõike keldririulilt näitamiseks välja oli toodud, maitseid lusikapannkooke metsmaasika toormoosiga ja koogiresepti küsisid kaasa ka kõik need, kes koogid-moosid tavaliselt poeriiulilt toovad. Teine hobi on Ivi-Elsil veel, ta kogub karjakelli. Eesti karjakelladest sai ta hea äriidee – miniatuurset suveniirkellad lähevad hästi müügiks. Muuseas, Ivi-Els on sage esineja maanaiste õppepäevadel, tema nõuanded kodu ja aia kujundamisel on väga hinnatud.

Meie esinase **Tiiu Soansi juures Järve talus** oldi kauem. Rahvariides käsitöömeistrid Lääne-Viru-, Järva- ja Harjumaalt tutvustasid meie käsitööd. Naised üle Euroopa proovisid viltimist, õletööd, siidi- ja klaasimaali ning teha taimeseadeid. Naiselikult lustiti heegeldatud ja viltkübaraid pähe passides, mängiti ringmänge. Pererahval tuli vastata paljudele küsimustele maanaiste elu, peretalude, teraviljakasvatuse, taluturismi ja mis-kõik-veel kohta. Grillipidu õunapuuaias õnnestus samuti hästi.

KAJA

Euroopa Põllumajanduskongress ja Baltimereäärsete riikide maanaiste ...

algus esikaanel ja lk 3

AWAB-i konverents toimus 17. septembri õhtu-poolikul Sakala keskuses, kus osalesid ka EMÜ naised paljudest maakondadest. Pikema ettekande võrdõiguslikkuse teemal tegi **Ruth Gustafsson**.

Ruth rääkis sellest, kuidas Rootsi LRF naised on oma osa LRFis (16% 1988.a) suurendanud tänaseks 32%ni ja juhtivatel kohtadel on 26% naised. Naised peavad aktiivselt osalema igal pool, kus otsustatakse maaelu tulevikku. Kui naised ei ole kohal, siis tehakse otsused ilma nendeta ja nende selja taga. Ainult osaledes saab mõjutada otsuseid.

Viimasel ajal on naiste õpetatud, kuidas käituda kongressidel, kuidas saada pangast laenu, kuidas on korraldatud spetsiaalselt naistele mõeldud arvutiõpet. Paljusid asju teevad ja näevad naised teisiti kui mehed, aga paljudest asjadest teavad nad ka meestest rohkem. Näiteks toidu kvaliteedi ning ohutuse osas on naiste teadmised suuremad, aga otsuseid teevad illegipärast mehed. Kõigile delegatsioonidele anti koduseks tööks vastata järgmistele küsimustele:

- Mida peavad maanaised tegema, et pääseda võimule?
- Kuidas saab sellele kaasa aidata AWAB?
- Mida EMÜ ootab minult?
- Mida meie saame teha võrdõiguslikkuse tagamiseks?

Lõpetamisel jäi kõlama lootus, et AWAB jätkab oma tööd ning järgmise kohtumise enim hääli saanud teemaks kinnitati maanaiste ettevõtlus.

Maanaiste esinduste (CEA ja AWAB) ühis-konverents toimus 17. septembri hommiku-poolikul Sakala keskuses.

Konverentsi juhatas CEA maanaiste töögrupi esinaine Eva-Karin Hempel Rootsist, asejuhatajad olid Erika Lenz Saksamaalt ja Mihaela Logar Sloveeniast. Kuna CEA president Ben Gill hilines, tuli esimesena esineda **Tiiu Soansil EMÜst**.

Peale EMÜ lühitutvustust juhtis Tiiu Euroopa naiste tähelepanu sellele, et meie areng on viimasel ajal olnud väga kiire. Kümne aastaga on Eesti teinud läbi suure muutuse. Aga see on olnud meile ka väga raske aeg, sest naiste õlgadele on pandud suur koorem. Iga päev puutuvad nad kokku erinevate sotsiaalmajanduslike küsimustega: hoolitsemine laste eest, tervishoid, hariduse omandamine, töötus ja meestest väiksem tasu töö eest, toitumine ning keskkonnaprobleemid.

Naistel tuleb osaleda talupidamises, teha pere jaoks õigeid otsuseid, õpetada lapsi hindama ja hoidma maaelu, olla hea ema ning olla kursis kõigega, mis maailmas toimub. 50 aastat okupatsiooni ei lasknud meil välja kujundada oma iseseisvat põllumajanduspoliitikat, samal ajal kui teistel Euroopa riikidel oli see võimalik. Kõik see mõjutab täna nii tootmist maal kui ka maaelu üldse. Suureks probleemiks on Euroopa Liidu nõuete

rakendamine ja sellest tulenevalt paljude väiketootjate väljalangemine. See viimane puudutab valusalt naisi, kuna väikeettevõtluses on tihti just naised. Kuidas leida muid tegevusalasid, mis võimaldaks maal edasi elada ja töötada? Meie EMÜ on pea 7 aasta jooksul ära teinud suure töö, et valutumalt jõuda Euroopasse. Selles osas on meil palju abi olnud Rootsi LRF naisteorganisatsioonist, väga oleme huvitatud koostööst ka teiste Euroopa riikide maanaistega.

Laine Tarvis tutvustas meie 11 asustatud saare naiste probleeme.

Austria esindaja rääkis, et nende talud on väikesed ja sellest tulenevalt on naised maal kujunenud lisaettevõtluse käivitajaks. Ligi 50% väikeettevõtetest juhivad naised. Naistel on mitmeid probleeme ning neisse tuleb suhtuda täie tõsidusega.

Esineja Šveitsist ütles, et sealsed maanaised võitlevad visalt oma õiguste eest. Enam ei sõltu toetuse suurus naistele oluliselt abikaasa sissetulekust. Samas tahavad Šveitsi maanaised talunike organisatsioonides rohkem kaasa rääkida.

Hollandi kõneleja rõhutas, et naisi ei taheta valida juhatustesse ja seetõttu tuleks igati toetada neid naisi, kes on nõus kandma vastutust. Sama mure jäi kõlama ka Soome ja Saksamaa sõnavõttust.

Pikem diskussioon oli teemal "Kuidas garanteerida maanaistele osavõtu võimalusi Euroopa põllumajanduse tuleviku debatis?" Kõikides sõnavõttudes kordus ühine mure: maanaisi on poliitikas liiga vähe. "Ainult räägime, et toetame ja valime naisi oma ridadest, aga ikkagi pääsevad vähesed maanaised poliitikasse otsustamiste juurde," ütles **Erika Lenz Saksamaalt**. Ometi on naised neutraalsemad, meestega võrreldes on neil suurem tarbijate usaldus. ELis nii palju räägitud multifunktsionaalsetes taludes on sageli just maanaised ettevõtjad, peretalude hinged, aga see pole ju romantika, see on suur töö ja suur risk. Taas toonitati hariduse tähtsust: maanaised peavad saama õppida. Sama vajalik on ligipääs informatsioonile. Muidugi tuleb alati tugevdada oma naisorganisatsiooni, et need ärataksid usaldust. Sellele aitab kaasa ka tihe võrgustik. Maanaised teevad oma organisatsioonides suurt tööd, paljude maade naised on võidelnud välja mitmesuguseid kompromisse ja seadusemuudatusi maaeluga seoses, aga nad peaksid oma tegelikult suurt rolli maaelus rohkem esile tõstma. See tooks suuremat tunnustust, maanaistega arvestatakse siis rohkem. Ei pea töötama meeste reeglite järgi.

Maanaise kui elukutse säilimise eest tuleb võidelda, nende tegevust ja arvamusi tuleb võtta tõsiselt. Kongressil oleks parem, kui maanaiste konverents ei oleks nii eraldatud põhiüritusest, naised peavad olema koos kõikidega, saama siis ka suures

saalis rohkem mikrofon kasutada, rohkem arvamusi avaldada.

Naised vajavad ka teiste riikide naisorganisatsioonide toetust, tahavad rohkem teada nende tööst ja tegevusest, vahetada kogemusi ja informatsiooni ka kongresside vahelisel ajal ning muidugi vajavad suuremat rahalist toetust.

CEA president Ben Gill, kes hiljem kongressil paljude talunike lemmikuks sai, tervitas maanaiste töögruppi südamekult. Keskkonnasäästlikkus, peretalu, hariduse tähtsus, kliimamuutuste arvestamine, ettevõtlus maal, töö väärtustamine, hinnad, mis ületavad tootmiskulu, toidu ohutus – neid peab ta ELis oluliseks.

Euroopa põllumajanduskongressi peakorraldaja oli ETKL. Kuidas läks?

Kaul Nurm:

Kongressi ettevalmistus oli väga vastutusrikas aastaringne tegevus. Minu jaoks oli see kongress juba kuues, seega oskasin aimata, mida osalejad ootavad. Juba detsembris koostasime koos CEA peasekretäri Christophe Hemardiga kongressi sisulise programmi. Temaga oli hea koostöö, tema hoolitses ka ettekannete ja koosolekute juhatuste eest. Meie leppisime kokku Eesti esinejate osas ja valmistasime ette kogu tehnilise poole. Pidime andma täpsed juhised kogu konverentsi teenindavatele meeskondadele.

Kuigi tuli ette ka apse, võime öelda, et meie väike korralduskomitee koos talupidajate keskkliidu kõikide töötajatega sai hakkama. Nii omad kui päris võõrad tulid ja avaldasid siirast tunnustust kongressi hea korralduse eest. Toonitati, et kongressi sisu ja tehniline pool olid mõlemad head ja kongressil valitses hea atmosfäär. Hinnati seda, et mikrofon oli palju aega saalis, kõigil oli võimalus küsida ja arvamust avaldada.

Renate Pöder:

Minu jaoks algas Euroopa põllumajanduskongress juba talvel. Pidin andma Brüsselisse Minale ja Christophele kavada kongressi ajal toimuvate ekskursioonide kohta. Tuli läbi sõita kavandatud marsruudid ja veenduda nende sobivuses. Aprillis oli juba päris kiire, sest kohe-kohe pidi valmis saama CEA kongressi tutvustav buklett.

Meelelahutuse poolelt valisime Tallinna vanalinna ekskursiooni, Lahemaa Rahvusparki, Rocca al Mare muuseumi koos eestipärase õhtusöögi ja nädalalõpu Saaremaal.

Jätkub lk 5

Euroopa põllumajanduskongressi peakorraldaja oli ETKL. Kuidas läks?

algus lk 4

Renate Pöder:

Ekskursioonide ettevalmistamine näitas, et huvi meie maa vastu on suur.

Talunikud-ettevõtjad käisid Vello Eensalu piima- ja juustutootmistalul Saku lähedal ja Johannes Valgu Laheotsa köögiviljakasvatustalul Padisel. Küsimusi esitati palju ja huvi meie talude vastu siiras. Kiideti ettevõtlikkust ja asjalikkust.

Alternatiivset tootmist tutvustas Raplamaalt

Alvar Timmi, käidi kaemas Vladimir Väärneni kitse- ja lambakasvatust Keldrimäe talus Hagudis ja lihavede kasvatust Karitsu Rantšos Kaius. Piimatootmise huvilised käisid Põltsamaal E-Piimas ja Toivo Kensi piimakarjatalul Põltsamaa kandis. Kahjuks ei jätkunud enam aega Kuutoki talu tootmist vaadata, lihtsalt õõ tuli peale. Kokku käis ekskursioonidel ligi 400 kongressil osalejat. Noortalunikel ja maanaistel oli veel omaette reis.

Ekskursioonideks ei valinud me ainult etalon-talusid.

Talvi Järve korraldada oli kogu toitlustus. **Anely Pedai** tegeles kõikide tellimustega: majutus, söidud, eritellimused. **Korralduskomiteele anti CEA põllumajanduskongressi hõbemedalid.** Nimeliselt: Kaul Nurm, Renate Pöder, Talvi Järv, Anely Pedai, Jaak Herodes, Andres Soots.

KAJA

Eesti Maanaiste Ühenduse viiendad perepäevad

Perepäevade avamine

Karina Kaarepere
ja vaade
Laiuse vooremäelt

Fotod: T. Soasepp

Seekord olid maanaised koos peredega Jõgevamaal Tabiveres, koos veedeti 2 sisutihedat päeva. Jõgeva Maanaiste Ühendus eesotsas Tiitu Sarvega oli perepäevadeks head ettevalmistustööd teinud.

Tegevused perepäeval:

Huvigrupid külastasid Jõgeva Sordiaretusinstituuti, Laiuse kuulsat Õletuba, Elistvere Loomaparki ja OÜ Same põllutööriistade valmistamise ettevõtet. Koolimajas harjutati portselani- ja klaasimaali. Soe ilm ja Saadjärv kutsusid suplema, purjetama ja aerutama. Ka üks tore parvlaev ootas meid, aga tegemist oli nii palju, et see sõit jäigi proovimata. Sumeda suveõhtu sisustas Rütterite pereansambel Harjumaalt ja lustakas naiste näitetrupp Vaimastverest igihalja näiden-diga "Vigased pruudid". Maanaised said ka ise laval esineda. Valgamaa naised olid selleks päevakohase laulugi loonud.

Hommikvõimlemine käis hiina tervistava kunsti asjatundja juhendamisel. Jõudsimine veel käia Äksi kirikus jumalateenistusel, siduda Kassnurme Hiies soovide puu külge oma unistused ja külastada A. Liivi kalatalu ning kiigata alla vooremägedelt. Väga meeleolukas oli teise päeva hommik, siis esitlesid Siiri Puhalainen ja Aime Vilu leiba-dest tehtud talu. Talu tehti koos abilisega kogu eelmise päeva. Valmistati kümneid erinevaid maitsevaid segusid leivaviilude sidumiseks. Ehitamine ja viimistlemine oli põnev ja loominguline. Ka meie mehed löid "müüritööd" kaasa. Üks mees ütles: "Olen näinud, kuidas seast vorsti saab, nüüd siis näen, kuidas vorstist siga saab." Nimelt ei puudunud leivatalu lauda taga ka sead. Talu sai uhke ja jõukas: majad, laudad, aidad, saun, vägev

maakividest (põldoad) kelder, "kullakamber" õuel, südamekujuline aknake ukseks, kiviaiad, lipu-varras, kopliaed (kõrsikud ja tillivarred), isegi tiik (vesi želatiinitarretisest) valgete vesiroosidega (pärisibulad). Koguni Äksi kirik kõrgus talu piiril, torn veidi viltu nagu päris kirikul. Esitlusel rääkisid rahvarõivais talumeistrid maast, talust, leivast, vanematest, lastest, hingesoojusest kõigest, mis just meile oluline ja südamelähedane. Pärast söögipalvet tuli meil see talu nahka pista.

Seda veel ka, et perepäevade avamisel tervitas meid enneolematult palju mehi: ETKLi peadirektor, Jõgeva maavalitsuse esindaja, Jõgeva linna-pea, Tabivere volikogu esimees ja vallavanem ja... Maanaised ongi seda väärt.

Meelde jäi Karina Kaarepere sõnavõtt perepäevade avamiselt. Ta rääkis nii: "Õeldakse, et kui naised on koos, siis 20-aastaselt räägivad nad meestest, 30-aastaselt lastest ja 40-aastaselt haigustest. Meie siin räägime minu vanaisast. Ta sündis aastal 1900 ja lahkus siit ilmast 1985. Ta rentis endale karjamõisa koha olles vaid 23ne. ja ostis selle päriseks 9 aastat hiljem. Praegu elab Saarevälja talus juba tema neljas põlvkond. See, et mina maale tulin ja maale jäin, on suuresti mu vanaisa teene. Kui ma õhtuti oma aias istun, rohu-tirtse kuulan ja öökulle hämaras jälgin, siis tänan ma ikka vanaisa ja taevaisa, et nad mind siia maale tagasi juhatasid. Jõgeva linna-pea Ants Paju tädi, kes meie lähedal elas, oli ikka meie ema käest küsinud, et mis su ilusatest lillepeenardest saab (mu ema armastas väga lilli), kui üks tütar linnas tohtriks õppimas ja teine õmblusateljées hea koha peal. Aga ema oli kindlalt öelnud, et küll keegi tuleb ikka koju tagasi. Nüüd olen ma

siin. Olen siin selle vanaisa higit lõhnava mütsi pärast, milles ta mulle ja õele tikrimarju tõi, olen siin mesilaste sumina, mee ja vaha lõhna pärast, sepikoja söe ja raua lõhna pärast. Vanaisa oli küla sepp ja teda jälgides ja abistades veeresid õhtu-se paljudki minu lapsepõlve päevad. Praegugi on mul veel kaks unistust – pidada mesilasi ja õppida sepatööd. Olen siin ka laulupidude pärast Siimusti lauluväljakul, kus me emaga alati käisime, seljas vanatädi tehtud uhiuued kleidid. Ja vanaisa Deering traktori pärast – see oli tema hing ja igatsus. Et ka ühel nii suurel rauakolakal hing võib olla, mõistsin ma alles siis, kui ma pärast vanaisa surma pidin ise selle traktoriga tööd tegema. Nüüd jätkan ühe oma suure lemmiku Fred Jüssi sõnadega, neid lugedes tundsin nagu oleksin need ise kirjutanud: „Need mälestuspildid maa-elust on saatnud mind enam kui pool sajandit. Kui see oleks minu võimuses, siis ärataksin nad ellu. Ärataksin ellu ajad ja inimesed, pääsukeste parved pilpakatuste kohal, herilased, nahkhiired, kanad, koerad ja kassid. Ärataksin teetähiseks inimeste tarvis, keda enda ümber näen abitult ekslemas, maakaart pihus, aga ometi ilma kaardi ja teejuhita, kobamisi liikumas teel eikuhugi. Ärataksin kõik selle nendegi tarvis, kes teavad, kust nad tulevad ja kuhu minna tahavad. Et teelised teaksid oma valikuid tehes pisinatukenegei sel-lest, mis neid ees ootamas."

Kallid maanaised! Loogem meiegi rohkelt selliseid pilte oma lastele, lastelastele ja kõigile lähedastele, sest siis leiavad nad ikka tee maale neid pilte otsima või hoopis neid ise looma.

KAJA

Suvekaja

HARJUMAA

Eelmises Kajas oli juttu, kuidas Harju maanaised Kotka külas Liivakalda talus volbripäeva pidasid. Aga selles loos polnud sõnagi taluelanikust Maalist. Maali on nimelt küülik – albiino, kääbus, angoora. Vaatamata sellele, et Maali eest hoolitsetakse hästi, on tal vahel igav. Seepärast kutsuski ta kõiki teisi lemmikuid väikenärlisi koos oma hooldajatega suvepäevi veetma. Oodatud ja loodetud kümnekonna lemmikloomade asemel tuli kokku 57 erinevat väikenärlist (29 jänest, 1 tšintšilja, 7 merisiga, 5 hamstrit, 6 laborirotti, 7 liivahiirt, 2 vööthiirt, 5 taluüel elavat oravat) ja 161 kahejalget saatjat. Meie Maali sai tuttavaks oma isa Apolloga, hollandi lontkõrv Johanna aga leidis suvepäeval üles oma kaksikõe Jänksu. Jänks tituleeriti suvepäeva aktiivseimaks tegelaseks, sest kord hüppas ta metsa, kord pugus veranda alla. Tiitleid jagus teisiigi kauneim närliline ja kauneim jäneseiline. Rotid Triibu ja Totu ning lontkõrv Tuti koos hooldajatega said auhinna 3 päeva tasuta puhkust Liivakalda talus. Loomasõbrad esitasid palju küsimusi AS Interfarm loomakliiniku loomaarst Andres Joostile. Lemmikuid sai vaktsineerida ja neile vitamiine osta. Elistvere Loomapargi Närliste Uurimise Keskuse teadur Andrei Mijutin kandis ette suurepärase ja paljude fotodega illustreeritud loengu. Kohal olid ka Eesti Loomakaitse Seltsi inimesed. Päeva emotsionaalseim osa oli oma lemmikute tutvustamine. Luuletused, jutud ja humoorikad kirjeldused kanti ette südamesoojusega. Lapsed joonistasid oma lemmikutest tabavaid pilte.

Sissekanded külalisteraamatus räägivad, et päev läks korda. See annab mulle julguse järgmisel suvel jälle Närliste Suvepäeva korraldada. Raha taotlemiseks tahan nüüd kirjutada projekti.

lie Liivandi

HIIUMAA

Ja hakkabki suvi selja taha jääma. Pihlamarjad on punased, kibuvits küps ja turistid ka läinud. Egas meilgi muud üle jää, kui lapsed kooli saata ja suve meenutada. Suvi algas meil kevade lõpus. Sellest andis märku naistekojade ankrupaigas Kuri koolimajas alanud aktiivne elu. Kõigepealt külastasid meid paljude erinevate koolide erinevad lapsed, seejärel käisid meil pensionärid. Rõõmustavalt palju on sellel suvel külastanud meid perekonnad. Meeldejäävaid hetki pakkusid sütelkõndijad. Nad ainult ei käinud sütel, vaid hingasid ka. See polnud tavaline hingamine, oli hoopis eriline tervistav hingamine. Igal juhul äärmiselt põnev. Meie majas veetsid kaunid ja südamlukud päevad Hiiu- ja Kasuperede lapsed koos kasuvanemate ja psühholoogide ja nõustajatega. Kõik need külalised saabusid meile tänu EMÜ liikmetele, tänu Pühalepa Naistekojade sidemetele teiste maakondade naisorganisatsioonidega. Meil on alati hea meel teie võõrustajateks olla. Aga egas me pole ainult külalisi võõrustanud. Oleme nii kodus nalja teinud kui ka ise väljas käinud. Juunis oli meil jaanituli. Eks jaanituli nagu jaanituli ikka, aga meil on ta parem kui kuskil kunagi varem. Kõige eksootilisemad asjad seal olid neegritest külalisesinejad ja maa sees küpsetatud lammas. Ja kolmekümnendatest pärit blondiinid olid täitsa krapsakad. Mõned meie naised käisid Kõpus tuletorni juures Ivo Linnat vaatamas ja kuulamas, mõned lustisid temaga koos külapeol. Hiiu- ja Kasupered on selliseid külalised.

Unustamatud päevad olid Prangli saarel. Toimusid järjekordsed Saarte Maanaiste Päevad. Aarne Veedla regionaalministeeriumist rääkis riigi toetusest saartele. Riigikogulane Laine Tarvis lootis, et võetakse vastu saarte seadus. Kuidas tooks kaugtöö saartele elama noori peresid, selgitas internetipõhiste õppelahenduste looja Mihkel Pilv. Anne Lindma siseministeeriumi regionaalarengu osakonnast tutvustas programme, mis

toetavad saarte arengut. Ta andis ka nõu, kuidas ja kuhu projekte kirjutada. Igati tänuväärne teadmine. Meid võlusid Prangli lihtsus ja südamlikkus.

Lõputants Saarte naiste päeval Pranglil.

Foto: I. Kivistu

Põnev oli teada saada saare ajaloost. Õhtul pakkus iga saar oma külakosti – tutvustati kodusaart. Oli tore, oli lõbus, oli naljakas ja vaimukas. Südan liigutasid Operetta Scretta noored talendid, kes esitasid operetikatkeid. Meie vastuvõtuks olid pranglilased valmistunud südamega. Suured tänud Prangli naistele ja meestele ka.

Sel suvel saime maha veel mitme meie jaoks väga olulise asjaga. Kuri koolimajas valmis uus ahi, sai remonditud kaks WCd. Saime muruniiduki. Seda kõike tänu Kohaliku Omaalgatuse Programmile. Kui saame veel maja seestpoolt ka ära värvida, oleme jälle palju rõõmsamad.

Raili Mägi

PÄRNUMAA

Vändra Naisselts on aastaid otsinud võimalust Vändrasse muuseumi teha. Sellel suvel jõudsimme lõpuks niikaugele, et võisime avada Vanavara aida I samba. Kui I sammas valmis, kus siis teinegi jääb, kui naised ka edaspidi nii abivalmis ja teotahelised on. II sammas valmib järgmisel aastal. Väikestest asjadest saavad alguse suured ja me loodame, et III samba avab juba alevivalitsus ja volikogu nimetusega Vändra Muuseum.

Vanavara aida sisustamiseks ei kulutanud me sentigi. Oli vaja ainult sarvist haarata. Mõtte vanavara koguda saime mööda Eestit ringi sõites. Paljudes külates on vanavara panipaigad küll aidas, kuuris või saunas. Meie kujundasime vanaaegse talu naisseltsi maja abihoonesse. Vana talumööbel ja -tekstiil ja vanad nõud, kotid, majapidamisriistad, pillid, pildid – kõik on nüüd tulevaste põlvkondade jaoks talle. Kanged naised need naisseltsi omad – mis kord plaani võetud, saab ka teoks tehtud!

Pärnumaa Naiste Ühendus (Are, Sauga, Vändra, Sindi ja Pärnu naised) käis suvel Lõuna-Saksamaal. Ilus ja sisukas puhkusereis liitis meie organisatsiooni liikmeid ja rikastas silmaringi. Peale maailmakuulsate turismiobjektide paelusid meid kõikjal kord ja puhtus, kaunid kodud ja koduaiad ning ettevõtlikud inimesed. Põgusalt saime pilgu heita ka Saksamaa ülejutustele, see oli tõeliselt suur katastroof.

Juuli Paugus

Suvekaja

IDA-VIRUMAA

Viimase 10 aastaga on maal suur osa naiste töökohti kadunud. Paljud loomakasvatuse- ja teraviljakasvatustalude perenaised on kas kodused, töötud või palgata teenijad oma mehe talus. Seega on vähenenud nende sissetulek ja ahnenud suhtlusring. Ka ei jõua informatsioon võimaluste kohta tulutoovat tööd leida iga inimeseni. See ajendaski mind kirjutama projekti sotsiaalministeeriumile, et saaksime tutvustada alternatiivseid tegevusvõimalusi oma maakonnas. Kõige tähtsam on kõike ise näha.

Alustasime ringreisil lisakust ja tegime Ida-Virumaale tiiru peale. Esimeses talus nägime astelpajude ja maasikate kasvatamist müügiks. Talu perenaine ja peremees käivad mõlemad palgatööil ja see tegevus on täiesti jõukohane lisaissetuleku saamiseks nõ tööst vabal ajal.

Sealt suundusime Vaikla Forelli kalatiikide juurde. Kalu kohapeal ei kasvatata, need tuakse konteineritega mujalt. Kalu võib seal püüda, grillida ja suitsetada, samal ajal looduses tähtpäevi tähistada või ka niisama puhkepäeva veeta. Paari kolme kuuga oli tehtud tohutu töö koha heakorrastamiseks. Tööd veel jätkuvad.

Juba kolmandat suve võtab turiste vastu Kauksi Puhkemaja, mis tegelikult ei asugi Kauksi rannas, vaid väga privaatseks paar kilomeetrit eemal metsavahikus. Just segamatu olemine ja turvalisus olid peremehe sõnul kõige olulisemad, miks neile tulla (rääkimata muidugi mugavatest elutingimustest ja ilusast loodusest). Pererahvas on seal väga südamek ja rõõmsameelne. Sama talu osales edukalt ka ETKLi heakorrastatud talude konkursil. Et ka oma talu tüdrukutel suvel rohkem tegemist oleks, avati Kauksi veel sel suvel tore palkidest ehitatud müügi- ja söögikoht vabas õhus.

Lohusus vaatamise, kuidas peremees, kellel on selles töös aastakümnete pikkune kogemus, kurke soolab. See oli kohe päris suur töö, sest sajad puust tünnid ootasid täitmist ja isegi suur osa Tallinna elanikest saab talve jooksul neid kurke marketist osta.

Päevasüdames pidasime piknikku Madissonide Külalistemaja õuel Kalmakülas. Peremees ehitas lehmalauda valmis, aga loomi sisse ei toonud, sest piimatootmine ei tundunud perspektiivikas. Kahe aastaga on sellest toomishoonest saanud väga mõnus külalistemaja. See on pilkupüüdev kompleks Peipsi järve vahetus läheduses Jõhvi-Tartu maantee ääres. Esimesed külalised loodeti vastu võtta veel sellel aastal.

Meid kõiki üllatas aga endisesse loomalauda sisse seatud täintõl- jakasvatus. Seal oli kõik nii puhas ja valge justnagu elutoas, radiaatorid seintes ja loomad muudkui askeldasid oma puurides. Loomapidamine on tõsine töö ja suur risk, vajab suuri investeeringuid enne, kui tulu tuleb. Samas annab loomadega tegelemine ka teatud hingelist tasakaalu.

Edasi viis meie tee Avinurme OÜ Puunõu tootmistsehi. Jällegi endisest laudast kohandatud tootmisruumid ja peremehele oli meile nii mõndagi üllatavat näidata – suur puust tünnmaja, samuti tünnsaunad ja basseinnid. Pisemaid tünni, pütte ja muid puunõusid oli seal igasuguseid. Kohalik rahvas saab tööd ja vanad laudahooned ei seisa kasutult. Peremees on SAPARDi raha toel uued seadmed muretsenud.

Veel uudistasime Tudulinna külje all asuvat Madsu turismitalu. Oli me neist juba ajalehest lugenud, aga silmaga nähtu ületas ootused. Tore, et ka koolitüdrukud seal suvel tööd saavad.

Lõpuks uudistasime jaanalinde. Õigem oleks öelda, et nemad uudistasid meid. Nad olid algul nii kohkunud ja ärevil, kui me kõik suure jutuga kohale läksime, pistsid ümber aediku kihutama. Hiljem suutis peremees nad maha rahustada, olid noored ju alles, polnud veel aastasedki.

Maie Paas

LÄÄNE-VIRUMAA

Tuul ajab puudelt lehti alla, lapsed on koolis ja Tudu naised vaatavad tagasi, mis suvel tehtud sai.

Naisseltsi eestvedamisel sai 30ndate aastate Tudu suurlaatade jätkuks juba viiendat korda ellu kutsutud laadapäev, kus kõige suurem valik oli taimi, kõige toredamaks kaubaks elusad kuded ja kanad, kõige maitavamaks talupiim, -või ja -juust, kõige rohkem soojendas paha ilma tõttu külmetavaid laadalisi Võhu vein, koduõlu ja tuline šaslõkk. Tudu lasteaias mudilaste ja lõõtsamängija Taavi ülesastumised tegid meele rõõmsaks.

Tudu muuseum-käsitöötare valmis valla päevadeks väljapanek lina teekonnast põllult kangasse: näitus takust ja linast käsitöödest kartulikottidest peente linikute ja voodikateteni. Kogu suve said uudistajad vaadata ristpistes vaipu ja Velly Ploomi (85) rišeljöösi linikuid. Traditsiooniline käsitööpäev on alati ka Tudu surnuaiapäeva ajal. Seekord palusime Lääne- ja Ida-Virumaa naisseltsidel ning üksiktegijatel kaasa võtta ristpistes vaipu, patju ja pilte. Villaseid seinavaipu hakati Eestis mõisa eeskujul ning saksa käsitööajakirjade mustrite järgi tikkima juba XX sajandi alguses. Hiljem andis palju mustreid 1927. a ilmuma hakanud ajakiri "Taluperenaine". Vaipade tikkimine oli üks põhilisi käsitööliike Eesti taludes. Tahtsimegi emade ja vanaemade ristpistes käsitöid jälle välja tuua ja imetleda nende näpuosavust ja ilumeelt. Tööd toodi nii palju, et tarre ei mahtunud, laotasime siis vaibad, padjad, põrandariided ja pildid õuemurule. See oli vaatamist väärt! Elvi Karu Roelast tõi kaasa ilusat nahatööd, Tudu taluperenaine Lehte Raja näitas lina kammimist ja ketramist, koolitüdruk Liisi Saapar mängis kandel, esinesid pensionäride klubi "Ajakangas" ja Lohusuu naisansambel ja kõik olid rõõmsad ja ühel meelel.

Helve Ploom

Lääne-Virumaa käsitöömeister
Helve Ploom
siidimaali tegemas.

Foto: T. Soasepp

Lääne-Virumaad külastasid suvel rootslased

Gävleborgi põllumajandustöötajaid huvitasid eriti meie maareformid, maa müümine välismaalastele ja meie valmisolek ELu astumiseks. Eesti põllumeeste esindaja Brüsselis Aivar Niinemägi, kes mõneks ajaks koju oli tulnud, arvas, et ELilt oodatakse meil paindlikku suhtumist – kui piima kvaliteet vastab nõuetele, pole ju vaja paugupealt nõuda kahelkividega piimaruumi. Rootslased arvasid, et euronõuete täitmine tuleb põllumeestele pikemas perspektiivis siiski kasuks. Käisime kahes talus. Sirje ja Tiit Korneli heakorrastatud talus Vihula vallas toodetakse piima. Eesti mustakirju kari on neil kõrgetoodanguline, ülemöödunud aastal 9000 kg lehma kohta, möödunud aastal jäi toodang veidi madalamaks.

Mai ja Mati Errildi talus Sõmeru vallas on teraviljakasvatus ja piimatootmine. Mõni aasta tagasi otsustas hakata talupere veel turismiga tegelema. Talul oli maad ka Mahu rannas, nii osteti sinna maja ja kõrvalhooned. Majas on tehtud kõvasti remonti ja ümberehitusi ja nüüd on osa tube külaliste vastuvõtuks valmis. Mahus olid meie maanaiste ühenduse naised pannud üles käsitöönäituse, meistridki ise kohal. Pooled käsitöödest olid perenaise Mai tehtud, ta on väga mitmekülgne käsitöötajaja. Uhtna rahvamaja tantsijate segarühm lõi avaral õuemurul tõelise peomeeleolu. Pillimees löi pärast veel omad lood lahti ja perekonnavalesile kutsuti ka külalised.

Heljo Viilip

KOLM REISIKIRJA SUVEST

Sulbi ja Osula maanaiste seltsid Võrumaalt käisid Lätis

Eesmärgiks oli tutvuda Läti naiste tegevusega, otsida koostööpartnereid ja vaadata natuke ringi Riias ja Kuramaal. Kohtusime külaseltsiga Fantasia, see asus eramajas. Majas oli raamatukogu ja arvutiruum, keldris jõusaal ja vanast laudast oli ümber ehitatud noorte kooskäimise koht. Seltsi juhataja toonitas, et noortele mõtlevad nad palju. Külastasime ka Smiltene naiseltsi, kus käivad koos nii maa- kui linnanaised ja kelle põhitegevus on käsitöö. Käsitöönäitusel rääkis iga meister oma töödest. Erilise huviga kuulati vöökuudu seletusi. Saime teada, millist vööd millal kanda ja mida tähendavad märgid-sümbolid vöökirjal. Mõnele meist aitas ta pendli abil leida vööit oma märgi. Läti naiste huvi meie tegevuse vastu oli samuti suur ja me ootame neid vastukülaskäigule. Smiltene lähedal asus muinasküla. Vanad madalad palkmajakesed olid saarele tihedalt üksteise kõrvale ehitatud. Mõnes olid savist, aga enamustes palkidest pörandad.

Riias käisime mootorite muuseumis. Saime uudistada igasuguseid sõidukeid kahe, kolme ja nelja rattaga. Tähtsamate tegelaste autod olid ka vahakujud (Stalin, Brežnev). Hävituslennuki makett olevat aga muuseumis millegipärast juba 2 korda alla kukkunud. Vana tuletõrjeauto oli väljanägemiselt küll uhke, kuid tema sõidukiirus oli olnud väga väike.

Omaette elamus oli lõunasöök Lidos. Juba vāras oli kuulda ohkeid: "Kui ilus!" Peale giidi lühitutvustust ja mõningaid nõuandeid läksime sööma. Toitlustamine käib seal kolmel korral, kogu teenindav personal on rahvariies ja toiduvalik on äärmiselt rikkalik, lisaks veel käsitöö ja suveniiride müügipaviljonid. Lidot seest ja väljast uurides said meist paljud häid ideid oma kodu ja koduümbruse kaunistamiseks muutmiseks.

Kuramaa süda Kuldiga on ilus linn, sinna sõites nägime Euroopa laiemat koske, mille laius võib suurvee ajal olla koguni 250 m. Sabile kandis uudistasime viinamarjakasvatuse piirkonda. Juulis tehakse seal viinamarjaveinide degusteerimiseks veinifestivali. Teel sinna oli paar rahakorjamise punkti. Ühes küsiti ühte latti Euroopa pikima telliskivisilla remondiks, teises lihtsalt tee remondiks. Veel kaunis roheline Jurmala ja asusimegi koduteele.

Reet Käär

Rõuge, Võru ja Tartu naised käisid Soomes

Sõidu sihiks oli tutvuda kodumajanduskooliga ja mitmete huviharidusasutustega. Samuti vajasid arendamist mitmed koostööprojektid. Reisiseltskond oli kirju nagu lapitekk, meid kõiki ühendas aga hea tuju ja üksmeel. Helsingis ootas meid tõeline Aafrika näitus, nende muusika ja aafriklaste ise. Kohe elamus, mida siin Eestimaal naljalt ei leia. Pikk sõit Honkajoele ja juba järgmisel

hommikul tutvusime Pori kodumajanduskooliga. Väga huvitav ja asjalik teave põhjanaabrite kutseharidussüsteemist. Kuueteistaastasel soomlasel on 3 aastaga võimalik omandada väga erinevaid ameteid. Kui noorel on huvi, saab ta omandada mõnd tarvilikku oskust ka 6-kuulistel kursustel. Meie suur seltskond jagunes nüüd viieks grupiks, et erinevaid projekte uurida. Mina, kes ma ka igapäevatoos olen seotud lastega, sattusin just sellise projekti juurde, mis seotud väikeste inimestega. Tutvusime Poris lastepäevahoiu keskusega ja käisime ka kõrvalasuvast lasteaias. Põhjanaanabritel on välja kujunenud kaks eelkooliealiste laste hoiu- ja arendamissüsteemi. Ühes neist käivad emad koos lastega omavahel suhtlemas ja koos tegutsemas. Teine on aga meile tuntum: lapsed tuuakse hommikul lasteaeda ja nad veedavad päeva koos kasvatajaga. Soomes kooliks ettevalmistust ja meie mõistes õppimist lasteaias ei toimu. Sellega tegeleb ainult kool. Lasteaed on tõeline laste hoidmise koht. Meie grupi projekt oli seotud lastega ja nende emadega. Üks Võrumaalt pärit ema Viljandist on käima lükanud huvitava noore ema projekti. On ju nii, et noor ema ei tea paljusid tödesid, ei oska paljusid asju, mis meie esiemadele nii lihtne ja igapäevane oli. Meie noored emad on unustanud hällilaulud, ei tunne meie rahva tavalisi ja kombeid, on muutunud üliarmastavateks, lastes lastel endale nõu peha istuda jne. Viljandist on rühm emasid, kes käivad koos ja õpivad koos, et saada targemateks ja paremateks vanemateks. Meie otsisime partnereid selle projekti laiendamiseks üle Soome lahe. Poris leidsimegi ideekaaslast. Mõte on omandada teadmisi ja oskusi laste kasvatamiseks ja arendamiseks mõlema maa spetsialistide ja üksteise kogemuste varal, leida erinevaid õppimis- ja tegelemisvõimalusi (laagrid, reisid jne). Seeme sai igatahes mulda, tulemusi peab veel ootama.

Ene Mõttus

Selle suve puhkuse veetsin Eestimaal

Olen siin olnud viie aasta jooksul juba 7 korda, 3 korda suvel ja 4 korda talvel. Eesti üllatab mind meeldivalt ikka veel.

Armastan väga Tallinna vanalinna. Käisin seal nüüdki. Pidin ilmingimata ise nägema, et jälle on palju maju renoveeritud, kitsaid tänavaid korda tehtud, kangialuseid ja põnevaid nurgakesi müüride vahel kasutusele võetud. Linn muutub järjest ilusamaks. Sama võib öelda kogu maa kohta, nii palju ehitatakse, pannakse uusi katuseid, kohendatakse tarasid. Enamus aega mööduski meil maaeluga tutvumisel.

Allan ja Maret Kivisaare talus oli kaunis taimeaed ja puukool. See talu on leidnud hea äriidee – tore väljasõidukoht mitme grillimis- ja piknikukohaga majaperemehe valmistatud kummaliste ja naljakate puusculptuuride vahel.

Esimest korda elus nägin tõelist raba. Olime Viru

rabas. Me ei tihanud seal rääkidagi, pühalik tunne oli. Saksamaal on enamasti rabasid tööstusega rikutud.

Kogu Eestimaal üllatas maastiku mitmekesisusega. Nii palju puutumatut loodust! Nii palju erinevat randa! Inimtühjad liivarannad, kivised neemed, kus lained laisalt rahne lihvivad, värvide mäng, nii ürgne ja rahulik. Mitu korda käisime meres suplemas. Supelrannad pole üle rahvastatud. Meil on mere äärde raske pääseda, kõik on täis ehitatud. Muidugi olid Palmse ja Sagadi mõisad muljetavaldavad, aga me nautisime ka forellipüüki Valklas ja kõikjal nägime ikka ja jälle toonekurgede pesi, pojad kannatlikult toitu ootamas. Me ei väsi neid vaatamast ja pildistamast.

Lõuna-Eestis avastasime, et Eestis on ju ka päris kõrgustikud. "Vallutasime" Munamäe, mällu jäi kaunis vaade: lõputud metsad, järved. Öhtu tõi meil erilise elamuse kontserdi Leigo talu järvel. Mõõda kruusateede tolmupilvedes ekseldes mõtlesin: "Taevake, kuhu me küll läheme, kui palju inimesi selle kontserdikoha üldse üles leiavad, 10 või 30?" Olin pahv, kui nägin mitu tuhat inimest järvekaldal põhjamaade kaunist muusikat kuulamas. Päike loojus, pimedus mässis meid ja väikesel saarel esinejad aeglaselt endasse, pardid lendasid, küünlad süttisid peegeljärvel ja rahva seas, müstilised lõkked põlesid kõikjal, tõrvikukandjate varjud joonistasid tulemustreid... Nii romantiline ja ilus. Ja selge tähistaevas, mida ma oma linna kohal ei näe.

Kõige toredam on aga meie eesti perekond. Tunnen end selles peres nii kaitstuna, me hoiame kokku, me laulame ja naerame, me teeme kõike koos. Tegime koos aiatööd ja marineerisime kurke ja soolasime silku. Ma pole seda varem teinud. Ma sünnin ja joon kõike, mida eesti köök pakub, kõik maitseb, isegi kama ja kõikvõimalikud oma tehtud hoidised.

Ma loodan, et Eesti hoiab ja säilitab oma ürgset sarmi ja oma toredaid rahvakombeid. Tulen siia jälle, unistan, et kusagil metsateel näen kord ka suurt ja uhket põdraisandat ja seenelkäigust unistan ka, sel aastal seeni kahjuks polnudki

Anne Soopere-Boll Saksamaalt

Anne Soopere-Boll Kivisaare talus

Foto: T. Soasepp

HEA UUDIS

Sellel kevadel kirjutas Renate Pöder EMÜ nimel 2 projekti. Mõlemad projektid on tänaseks saanud positiivse vastuse. Avatud Eesti Fondi abiga saame jätkata koolitusi. Igas maakonnas on kavas korraldada üks koolituspäev ELi teemadel. Koolituse organiseerijatenä jätkavad: Mare Laande, Tiit Soans, Kersti Sirel, Tiia Soasepp ja Ester Gaabriel.

Teine projekt on koostöös Ameerika saatkonnaga Tallinnas. See toetab meie Kaja ilmumist 2003. ja 2004. aastal. Selles projektis on raha ka Kaja otsepostituseks. Selle Kaja toimetab EMÜ liikmete postkasti juba Eesti Post. Kui on segadusi postiaadressidega või kui keegi ei ole ajalehte saanud, võtke ühendust Renatega.

Jätkub ka Eesti-Rootsi ühisprojekt "Maanaiste toetuseks". Selle projekti abiga ilmub Kaja käesoleva aasta oktoobris ja detsembris.

PAHA UUDIS

Kõik projektid on seotud meiepoolse panusega. Mitme maakonna maanaiste ühendused ei ole viimastel aastatel maksnud oma liikmete eest liikmemaksu, aga õppepäevadest ja ühisüritustest osavõtt on ka neile olnud teistega samadel tingimustel. Kuna meil muid rahalisi võimalusi peale liikmemaksude ei ole, otsustati 15. augustil toimunud juhatuse koosolekul, et koolitusi saavad ainult need maakonnad, kus on liikmemaksud tasutud. Seisuga 1. okt. 2002 on liikmemaksu maksnud Harju, Jõgeva, Ida-Viru, Lääne-Viru, Rapla, Saaremaa, Viljandi ja Valga maanaiste ühendused. Seega algavad koolitused kõigepealt nendes maakondades ja teiste maakondade maanaiste ühendused saab lülitada koolituste graafikusse alles peale liikmemaksude laekumist.

Tiit Soans

Elu võimalikkusest ääremaal

Eesti Väikesaarte Noorte Ühenduse algatusel käivitatud projekti kandev idee seisneb keskustest kaugemal asuvates piirkondades elavate, nii majanduslikult kui sotsiaalselt hästi toimetulevate inimeste otsimises ning nende positiivse suhtumise suunamises teistelegi äärealade elanikele. Eesmärk on praktiliste ja eluliste näidete abil tõestada kõrvaliste maanurkade ja piirialade elanikele tulemuslike tegutsemisvõimaluste olemasolust ääremaadel. Selleks korraldatakse kümnes Eestimaa äärevallas kohtumisõhtuid valla elanike ja mujal Eestimaal toimetavate külaliste vahel. Meil on küllagi inimesi, kelle tegemised, kogemused ja

teadmised on väärtuslikuks ressursiks ning mis võivad anda mõjuva tõuke teistelegi sarnastes sotsiaal-majanduslikes tingimustes elavatele inimestele. Oluline pole mitte ideede ja mõtteväljatuste kopeerimine, vaid kogemuste jagamine, et igaüks vastavalt oma võimalustele, ressurssidele ja isiklikele omadustele saaks oma ideega välja tulla. Vahel on ideed juba olemas, vaja on ainult julgustavat tõuget: "See on tõesti võimalik!". Projekti raames käivitatakse ka interneti kodulehekül, mis kajastab projekti käiku ja millele lisandub ka interaktiivne andmebaas. Sinna saavad lisada oma kontaktandmed ja tegevusekirjelduse kõik ääre-

maadel tegutsevad ettevõtlikud ja alternatiivseid teid kasutavad inimesed, kes nii enda kui teiste jaoks on tõestanud elu võimalikkust ääremaal. Eesti Väikesaarte Noorte Ühendus otsib siiani projektist huvitatute kontakte ning on avatud kõikidele pakkumistele.

Meie kontaktandmed:

Eesti Väikesaarte Noorte Ühendus
Rumpo küla, Vormsi, Läänemaa
e-mail: evny@hotmail.ee

tel: 053 421 726 (Maris), 050 56 165 (Sirli)

Maris Puurmann

VAJALIK TEADA

1. oktoobrist 2002 jõustub ravikindlustuse seadus (Riigi Teataja I 2002, 62,377), mis toob kaasa rea olulisi muudatusi võrreldes senikehtivaga.

1. jaanuarist jõustus 24. oktoobril 2001 vastu võetud tulumaksuseaduse ja sotsiaalmaksuseaduse muutmise seadus (RT I 2001, 91 544).

1. märtsist jõustus 20. veebruaril 2002 vastu võetud tagatisfondi seadus (RT I 2002, 23.131). Tegemist on täiendavate rakendussätetega 1. jaanuarist jõustunud muudatustele täiendava kogumispensioni väljamaksete maksustamisel. 25. aprillil 2002 vastu võetud seadust (RT I 2002, 41, 253) rakendatakse tagasiulatuvalt 1. jaanuarist 2002.

Selle seadusega keelustati tulumaksuseaduse § 49 tervikuna uues redaktsioonis. Seadus annab valikuvõimaluse kingituste ja annetuste maksustamisel.

1. juulil jõustus uus maksukorralduse seadus ning seoses sellega ka terve rida muudatusi teistes seadustes, sh tulumaksuseadus (RT I 2002, 44, 284).

1. septembrist jõustus väärtemenetlemise (varem haldusrikkumise) seadustik (RT I 2002, 50, 313).

Jälgige seadusi tähelepanelikult, sest maksuametnike sõnul ei vabasta seaduste mittetundmine vastutusest. Riigiteatajad on olemas kõikides raamatukogudes, aga veel parem on kutsuda oma õppepäevadele seadusandlusega kursis olevaid inimesi.

Lõppes projekt WomenXXI

Projektis osalesid Harjumaa naised, rootslannad, itaallannad, kreeklannad ja hispaan-

lannad. Lõppkonverentsil kinnitati, et projekti käigus astuti suur samm edasi naiste ettevõtluse arendamisel ja naistele töökohtade leidmisel. Väliskülalised olid üllatunud meie nutikatest naistest, kes väikesi võimalusi kasutades oskavad suuri tegusid korda saata. Nad leidsid, et siinses ettevõtluses on veel vähe kasutatud meie võrratut loodust. Avaldatud trükised "Naised ärimaailmas", "Ettevõtluse alustamine ja töötamine" ja "Projekti juhtimise käsiraamat" on head kasutada nii algajal ettevõtjal kui ka "vanal tegijal". Loodame, et varakevadel loodud uus maanaiste organisatsioon asukohaga Hispaanias, mille juhatuses on ka 2 Eesti esindajat, saab hoo sisse ja on abiks meie maanaistele.

Mare Laande

Teated ja reklaam

PROJEKT Öste Ruth

Projekt Öste Ruth

on algatatud Ruth Gustafssoni poolt selleks, et luua kontakte ja vahendada mitmesuguseid käsitöötooteid Eestist Rootsi ja vastupidi.

Rootsi-poolne huvigrupp tegi eel-uuringu, mille käigus helistati umbes 150 naisettevõtjale ja leiti huvitatuid ligi 30.

Esiialgu pakuti välja järgmisi võimalusi koostööks: ideede vahendamine, disain, kunstitooted, vill, suveniirid, tervisetooted, puhkus (turismitalud, sanatooriumid), mahetooted, lillekasvatus, käsitöö (nahk- ja riidesemed), hobuste ratsavarustus, väikese meierei varustus, B+B, jaht, sepsed, küünlad, hõbetooted, präänikud, kuivikud jne.

Kui Eesti poolel leiame piisavalt huvitatuid, saaksime koostada oma võimaluste kaardi. Järgmine etapp oleks juba Rootsi poole külaskäik Eestisse, et tutvuda meie poolt pakutavaga ning luua otsekontakte.

Kõigil asjast huvitatuil võtta ühendust **Tiiu Soansiga**, kes jääb esialgu eestipoolseks kontaktisikuks.

Eesti Suurperede Abistamise Selts

pöördus EMÜ juhatuse poole palvega anda toiduabi (kartul, köögivilid ja muu) suurte perede lastele. Eesti Suurperede Abistamise Selts abistab 1991. aastast raskes olukorras olevaid suurte perede, kus on 7 ja enam last, lapsi. Käesoleval ajal on seltsi abistamisel 356 suurpere lapsed, neile püütakse anda rahalist abi kord aastas 2000 – 3500 krooni ulatuses. Elanikkonnalt kogutakse laste rõivaid, jalatseid ja muud vajalikku. Rahalist abi saadakse peamiselt Saksamaalt Kieli linnast ja selle ümbrusest. Iga saadud euro kantakse abina üle suurte perede lastele. Seltsil ei ole palgalisi töötajaid, kõik toimigud tehakse juhatuse liikmete poolt ühiskondlikus korras või sponsorite abiga. Eesti Suurperede Abistamise Seltsi juhatuse esimees on **Albert Norak**, seltsi telefon on 644 5381.

Mare Laande

Vanaema veerud

Tegelased: vanaema Helve ja lapselaps Ander

Ander paneb elu väärtused paika:

"Esimesel kohal on elu, teisel kohal on pere. Pere lahutust ei tohi kunagi olla, pere peab elu lõpuni koos olema. Kolmandal kohal on armastus, neljandal maja, viiendal asjad. Eelviimasel kohal on vanadus ja viimasel kohal surm."

"Aga kus töö on? Kui sa tööd ei tee, ei saa süüa ega osta," sekkub vanaema.

Silmad imestusest suured, et kuidas vanaema ei taipu, seletab Ander:

"Kui sul on sõbrad, lähed nende juurde ja sööd kõhu täis."

Nüüd on vanaema imestusest keeletu.

Ander mõtleb hetke ja jätkab:

"Asjad..., asjad ostetakse niikuinii."

Paneme siis enne auto ja siis töö." Jälle segab vanaema vahele: "Kuidas sa saad auto osta, kui sa tööl ei käi?"

Ander jääb kindlaks: "Kuidas sa saad tööle minna, kui autot ei ole? Soome või kuhugi sõidetakse ikka autoga."

Juhatuse liikmete kontaktandmed:

NIMI	AADRESS	INDEKS	TELEFON
Tiiu Soans	Oru side, Harju mk	75103	0 607 9215, 056953743
Reet Aedla	Nurmenuku 8, Rapla	79512	048 55 203, 055 48 348
Reet Länkur	Türi-Alliku, Järva mk	72201	038 57 277 053421457
Mare Laande	Tallinn, Luise 16-9	10142	tööil} 056486902, 062 61 195
Eha Kotov	Lüllemäe, Valga mk	68101	076 79 933
Tiiu Sarv	Tabivere, Jõgeva mk	49101	077 64 977
Ülle Vene	Uus 1-27, Rõuge, Võru mk	66201	078 22 233, 052 70 830
Ille Kivistu	Pühalepa, Hiiumaa	92301	046 94 584 052 68 557
Tiiu Sommer	Pärnu, Haapsalu mnt 14-2	80030	044 33 296, 050 89 266
Ludmilla Näälük	Tahula, Saaremaa	93826	045 53 330, 052 02 630
Heljo Viilip	Laada 8-58, Rakvere	44310	032 43 020
Ester Gabriel	Toila, Altküla, Ida-Viru mk	41702	033 69 615, 052 48 745
Ülle Talv	Laeva, Tartu mk	60601	073 52 238 052 81 793
Ulvi Ajalik	Jaama 69, Põlva	63308	079 92 928, 051961309

EESTI MAANAISTE ÜHENDUS

Teaduse 1, Saku 75501, Harjumaa
tel/fax 0 604 1783, e-post etkl@online.ee

toimetuse – Tiia Soasepp

Aasa 1, SAKU 75501, Harjumaa
tel 0 604 1104
fax 0 604 2499
e-post ajalehtkaja@hotmail.ee

kujundus – Anne Kõll

Teaduse 1, Saku 75501, Harjumaa
tel 0 604 2177